

Alternativ indsatsplan for NORDALS

Af hydrogeolog Jørgen Krogh Andersen, DVN

Indledning og baggrund

DVN har gennemført KUV - kursus & vandværksledelse for en række vandværker i samarbejde med Sønderborg Vandråd. For de fleste er det endt med "stor pakke" med ledelsessystem. I forlængelse heraf har de 7 vandværker, der har dannet Nord Als Gruppen (NAG), bedt DVN om at vurdere muligheden for at stille forslag til en alternativ indsatsplan. DVN har deltaget i et møde sammen med vandværkerne og efterfølgende et møde med kommunen.

Forløbet hidtil er et godt eksempel på, hvordan netværkssamarbejde kan medføre øget samarbejde lokalt og mere indflydelse på kommunernes planlægning.

DVN har af NAG fået to konkrete opgaver, som omtales her i Vandguiden:

1. Kan der foreslås en bedre plan, med samme mål og sikkerhed for rent drikkevand, som Sønderborg kommunes udkast til indsatsplan har?
2. Deltage i et møde med kommunen, som NAG forsøger at få gennemført – også med politisk deltagelse. Her skal vi belyse mulighederne rent teknisk og dokumentere mulighederne, så det er enkelt og let at forstå. Mødet blev afholdt i oktober 2014.

Kort om "Alternativ indsatsplan" for Nordals – opgave 1 og 2:

En alternativ indsatsplan skal have samme mål og ligeså høj sikkerhed for rent drikkevand, som kommunens forslag til indsatsplan. Opgaverne prioriteres i en anden rækkefølge, og opgaverne iværksættes efter behov og i en logisk rækkefølge, hvor vandværker, landmænd og kommunen samarbejder i et fagligt netværk, f.eks. via Vandrådet eller det kan foregå som en mindre lokal gruppe.

Planen revideres f.eks. hvert 6. år i et tæt samarbejde mellem de etablerede lokale faglige netværk, Vandrådet og kommunen. Iværksættelse af næste arbejdsstrin i planen vil så kunne foregå på faglighed efter dokumenteret behov og dermed også med stor accept mellem vandværkernes bestyrelser og landmænd. Da der på den måde vil være meget færre udgifter til erstatninger og restriktioner, vil der være råd til at give ordentlige erstatninger baseret på de faktiske tab hos den enkelte landmand.

Foreløbige konklusioner, anbefalinger samt formål med en alternativ indsatsplan

Formålet med en alternativ indsatsplan er, at få sat fokus på dokumentationen af de reelle behov.

Det sker bl.a. ved at indsamle mere viden og forbedre metoderne til vandindvinding.

Det anbefales, at hvert vandværk indfører en række stramninger via det allerede indførte KUV ledelsessystem, som ligger ud over de normale krav, samt at der indføres flere enkle værktøjer til en løbende dokumentation.

De 7 vandværker på Nordals har alle indført KUV Ledelsessystem inden udgangen af 2014 med tilhørende kursus i teknik og hygiejne. Ledelsessystemet indebærer, at hvert vandværk dokumenterer rent drikkevand, både via det obligatoriske analyseprogram samt egenkontrol. Den øgede sikkerhed for bakteriologisk rent drikkevand medfører mindre risiko for direkte sundhedsskadelig drikkevand. Mht. indholdet af uønskede kemiske stoffer vil hvert vandværk få en tilstandsrapport med fokus på den bedst mulige og skånsomme råvandsindvinding, prøvetagningsteknik m.m., så analysedata bliver så pålidelige som muligt. Der vil løbende være overvågning af behovet for fornyelse af borer, som ikke lever op til moderne standard m.m., og som er bedre egnet til analyser for pesticidrester, fordi måleområdet for disse stoffer er langt mindre.

Ledelsessystemet går dybere end bekendtgørelsens krav på en række områder. F.eks. egenkontrol for bakterier, synliggørelse af data og informationer på en enkel måde for forbrugerne og de landmænd, som har jord i indvindingsområdet. Hvorfor vandværkernes indvindingsboringer vil påvise uønskede kemiske stoffer og pesticider meget langt tid for der opstår et forureningsproblem.

Derfor vil der med de anbefalede justeringer hvert 6. år være tid nok.

Status for alle vandværker i NAG er, at drikkevandet hverken indeholder nitrat, rester af pesticider eller andre uønskede stoffer. Det kan således allerede ved opstart af en alternativ indsatsplan konstateres, at der på nuværende tidspunkt ikke er et stort behov for en stor øget indsats i trin 1 for vandværkerne på Nordals.

Det efterfølgende trin 2 vil derfor med stor sandsynlighed også vise, at der ikke er et generelt behov for videregående krav til gødskning og brug af pesticider på landbrugsarealer, end der allerede findes.

Man kan med rette bl.a. stille 2 spørgsmål, for at få lidt proportioner til nutidens krav.

- a) Hvilket årstal stoppede miljøstyrelsen vejledningen til landmænd

om at bortskaffe plasticdunke og andet affald i forbindelse med bl.a. emballage til sprøjtemidler, ved blot at nedgrave affaldet i en vis afstand fra brønde og vandløb? Svar : 1986, hvilket i grundvandssammenhæng ikke er længe siden.

- b) Hvad ved vi om andre punktkilder, og eksempler på det man ofte kalder "fortidens synder"? Svar: ikke meget, og der bør ikke være så meget fokus på f.eks. fund af rester fra allerede forbudte stoffer – f.eks. BAM, som i øvrigt mange steder er for nedadgående.

Disse spørgsmål og svar, bør mane til eftertænkning i forhold til de gældende krav og stramninger på området, som allerede er sket. De stoffer, som blev anvendt tidligere findes, og kommer i dag ofte i det øverste grundvand fra ukendte spredte punktkilder. Stoffer som vi altså ikke kan gøre noget ved! Vi ved, at visse stoffer (pesticidrester, nikkel m.m.) ofte er bundet til mineraler i jorden, som kan frigives i forbindelse med kemiske og biologiske processer i jorden, og som så kan optræde i grundvandet via borer - især dem der ikke er udført efter dagens standard, såkaldte A-borer efter brøndborerbekendtgørelsen fra 2007.

Behovsstyret indsatsplan for Nord Als

Et foreløbigt udkast til en trinplan over 5 trin – med kommentarer:

1. Udvidelse af det indførte KUV Ledelsessystem med en uvildig tilstandsrapport med fokus på det lokale vandværks vandindvinding og handlingsplan. Her gennemgås det enkelte vandværks borer og nuværende indvindingsstrategi. Der opstilles arbejdsprogram for praktiske ændringer, herunder forbedringer af indvindingsstrategi og vandbehandling. Der opstilles konkrete opgaver til at løse egenkontroller for nuværende anlæg mht. tjek af råvandssystemet tilstand, og der foretages forbedringer i samarbejde med f.eks. brøndborerfirma og vandbehandlingsfirma samtidig med, at vandværket også udfører de anbefalede egenkontroller jfr. Ledelsessystemet.
2. Opdages der en stigning i nitrat eller pesticider i råvandet fra den enkelte indvindingsboring eller kildeplads via det obligatoriske kontrolprogram, tages planen op til fornyet revision, idet der foretages undersøgelser af grundvandets kvalitet i toppen af grundvandsmagasinet indenfor 25 meter zonen. Dette gøres ved at placere en kontrolboring med filter i den øverste del af grundvandsmagasinet, hvor der indvindes med en lille permanent prøvetagningspumpe. Det kan også overvejes, om der kan placeres et ekstra filter i den øverste grundvandszone, som en ekstra alarm. Der udtages råvandsprøver iht. kommunens kontrolprogram og evt. ekstra driftkontroller. Udviklingen følges i henhold til vandværkets KUV Ledelsessystem.

3. Hvis udviklingen i nitrat og/eller pesticider i den øverste del af selve grundvandsmagasinet også er oversteget med 70 pct. af grænseværdien eller anden fastsat kontrolgrænse samt med stigende tendens i enten overvågningsfiltre eller indvindingsboring - iværksættes trin 4.
4. Flere virkemidler iværksættes. Der udpeges evt. områder til ekstra kontrol af grundvandet ved supplerende kontrolboringer sideløbende med, at man sammen med landboforeningen opstiller en plan for iværksættelse af dele af kommunens indsatsplan mht. dyrkningsaftaler.
5. Udviklingen i det øverste grundvand kan på langt sigt vise behov for at yderligere arealer og virkemidler inddrages. Teoretisk kan planen ende med, at kommunens indsatsplan mht. dyrkningsaftaler iværksættes i fulde omfang. I så fald er det sket på et veldokumenteret grundlag, som har kunnet tilpasses de naturlige ændringer, som jo løbende sker i landbrugets struktur, og andre samfundsmæssige ændringer.

Betydningen for vandværkers drift og økonomi

For de fleste vandværker på Nord Als, vil den alternative plan opleves som en videreførelse af den nuværende drift, blot med den forskel at man skal udvide sit ledelsessystem en smule. Udgiften hertil vil ofte blive oplevet som en samlet økonomisk fordel på sigt. Noget man løbende kan have fordel af, og man kan selv følge udviklingen i analyser og anlæggets tilstand.

For nogen kan det betyde ekstra analysekontroller og ændringer i driften. Ofte noget som vandværket alligevel skal gennemføre for at forbedre driften af borer og forbedre vandbehandlingen.

De ekstra kontroller og evt. fælles kontrolboringer i de områder med fælles grundvandsdannelse, vil betyde en lille øget driftsudgift i forhold til omkostningerne til erstatninger ved forlods anvendelse af forsigtighedsprincippet.

Der er derfor en lang række både faglige og økonomiske argumenter for at anvende den foreslåede metode. En metode, som generelt vil kunne anvendes af alle vandværker enkeltvis eller i netværk.

